

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

Lieta Nr. 2023-35-03

03.01.2025.

Satversmes tiesa 2024. gada 10. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-35-03 “Par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas komersantam liedz pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un uzliek pienākumu atmaksāt saņemto valsts atbalstu, ja tas nav laikus iesniedzis pārskatu par elektrostacijas darbību.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir elektroenerģijas ražotāja, kas izmanto hidroenerģiju. Pieteikuma iesniedzēja esot nokavējusi termiņu, kādā iesniedzams pārskats par elektrostacijas darbību 2020. gadā, tādēļ tai liegtas tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kā arī uzlikts pienākums atmaksāt valsts atbalstu par attiecīgo periodu. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tādējādi tai tikušas nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka valsts atbalsts enerģētikā Eiropas Savienībā ir nozīmīgs instruments virzībai uz klimatneitralitāti. Tādēļ arī Latvijā ieviestās atbalsta shēmas – obligātā iepirkuma sistēmas – mērķis ir veicināt atjaunojamo energoresursu un augstas efektivitātes koģenerācijas izvēršanu. Vienlaikus tiesa piebilda, ka valsts atbalsts rada konkurences izkropļojumu. Tāpēc, lai šis izkropļojums nebūtu nesamērīgs, valstij ir pienākums uzraudzīt valsts atbalsta izmantošanu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka obligātā iepirkuma tiesību izmantošanas uzraudzība tiek īstenota, citstarp izmantojot elektroenerģijas gada pārskatu, no kura Būvniecības valsts kontroles birojs iegūst apkopotu informāciju par elektrostacijas darbību iepriekšējā gadā. Pārskatā norādītā informācija palīdz

birojam konstatēt, vai valsts atbalsta izmaksa ir jāturpina, vai tā apjoms nav jāsamazina vai arī valsts atbalsts nav jāpārtrauc pilnībā.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņa ievērošana ir svarīga efektīvai obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzībai. Turklāt pienākums iesniegt pārskatu nav jauna, iepriekš nebijusi prasība, kurai komersantam būtu īpaši jāpielāgojas. Arī kopējais laiks, kurā komersants var sagatavot un iesniegt pārskatu – trīs pirmie gada mēneši – ir pietiekami ilgs, lai šo pienākumu varētu izpildīt laikus un nebūtu nepieciešams par to īpaši atgādināt.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētās normas atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa pievienoja spriedumam atsevišķas domas. Tajās norādīts, ka brīdinājums par iespējamu obligātā iepirkuma tiesību zaudēšanu un valsts atbalsta atmaksu gadījumā, ja komersants nav iesniedzis elektroenerģijas gada pārskatu noteiktajā termiņā, ir alternatīvs līdzeklis, kas ļautu sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi vienlīdz efektīvi, bet mazāk ierobežotu komersanta tiesības uz īpašumu.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede. Tiesnese uzsvēra, ka brīdinājums, kas komersantam varētu tikt nosūtīts elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņa nokavējuma gadījumā, nevar būt mazāk ierobežojošs līdzeklis. Iestādei neesot jāatgādina komersantam par pienākumu iesniegt attiecīgos dokumentus.